

Duże mniejszości narodowe w wybranych państwach świata

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: arb, *Turcja nie wyklucza kolejnej operacji wojskowej w Syrii*, 15.10.2021 r., dostępny w internecie: rp.pl [dostęp 14.03.2022 r.].
- Źródło: *Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych*, 1966 r., dostępny w internecie: isap.sejm.gov.pl [dostęp 9.08.2021 r.].
- Źródło: *Konwencja ramowa o ochronie mniejszości narodowych*, 1995 r., dostępny w internecie: isap.sejm.gov.pl [dostęp 9.08.2021 r.].
- Źródło: Anna Antczak, *Specyfika problemu wspólnot autonomicznych w Hiszpanii*, „Studia Politologiczne” 2009, nr 13, s. 13.

Duże mniejszości narodowe w wybranych państwach świata

Obraz Pabla Picassa jest wyrazem hołdu złożonego baskijskiemu miastu Guernica, które 26 kwietnia 1937 r. zostało zbombardowane podczas hiszpańskiej wojny domowej (1936–1939), ponieważ opowiedziało się po stronie republikańskiej. Jakimi środkami wyrazu artysta przedstawił cierpienie ludności cywilnej?

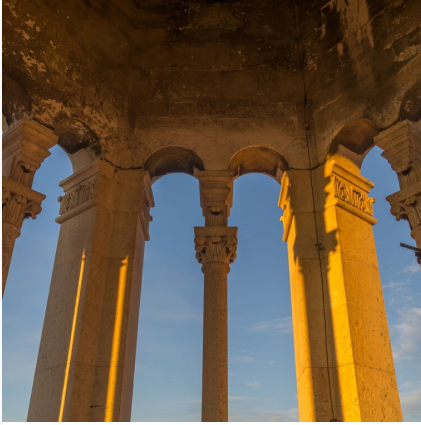
Źródło: Tony Hisgett, licencja: CC BY 2.0.

Na świecie istnieje niewiele państw, na których terytorium – tak jak w Polsce – zamieszkuje praktycznie jeden naród. Pojęcie mniejszości narodowej powstało w XIX w. wraz z rozwojem państw narodowych. Wyodrębnienie się mniejszości narodowych w danym państwie związane jest z procesem jego powstawania, zmianą granic lub jest efektem przemieszczania się ludności z przyczyn politycznych czy zarobkowych. Organizacja Narodów Zjednoczonych w Międzynarodowym pakcie praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych w art. 1 stwierdza, że wszystkie narody mają prawo do samostanowienia. Na świecie istnieją jednak duże narody, które aktywnie walczą o własne państwo. Oprócz mniejszości narodowych pozbawionych własnego państwa istnieją liczne mniejszości niepozbawione własnej państwowości: np. Żydzi, Polacy (Norwegia i Wielka Brytania), Włosi, Irlandczycy i inni.

Twoje cele

- Wskażesz duże mniejszości zwarte oraz rozsiane na świecie.
- Scharakteryzujesz kulturę wybranych mniejszości narodowych.
- Wyjaśnisz złożoność tożsamości narodowej na przykładach różnych mniejszości.

Dla zainteresowanych

Stan przestrzegania praw mniejszości narodowych i etnicznych w wybranym państwie europejskim – raport

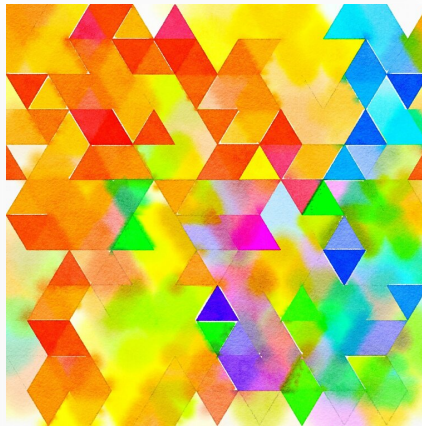
Stan przestrzegania praw mniejszości narodowych i etnicznych w wybranym państwie europejskim – analiza

Jakie dokumenty państwowe gwarantują zachowanie tożsamości mniejszości narodowych

Mniejszości narodowe – przykłady łamania praw mniejszości na świecie

Akulturacja i asymilacja grup mniejszościowych

Sytuacja prawna mniejszości etnicznych i narodowych

Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce

Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce – podsumowanie

Stan przestrzegania w Polsce praw mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych

Przeczytaj

Kurdowie

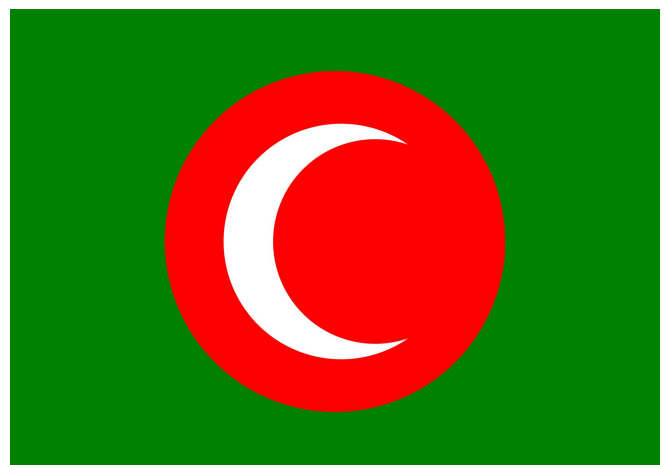
Kurdowie są największym narodem, który aktywnie działa na rzecz samostanowienia. Ich liczba oceniana jest na około 30 milionów. Zamieszkują głównie obszary obecnego Iraku, Iranu, Syrii i Turcji. Na terenie Bliskiego Wschodu są obcą, bo indoeuropejską grupą etniczną. Ich korzenie sięgają starożytności – w epoce perskiego imperium Sasanidów byli znani jako Kardochowie. Nigdy nie mieli własnego państwa, jedynie tradycję księstw, które stale walczyły między sobą. W VII w. zostali podbici przez Arabów i zislamizowani, a w XI w. ponownie podbici przez Turków. Z tego okresu pochodzi ich obecna nazwa.

Obszary na Bliskim Wschodzie zamieszkane przez Kurdów w 1986 r.

Źródło: U.S. Central Intelligence Agency, domena publiczna.

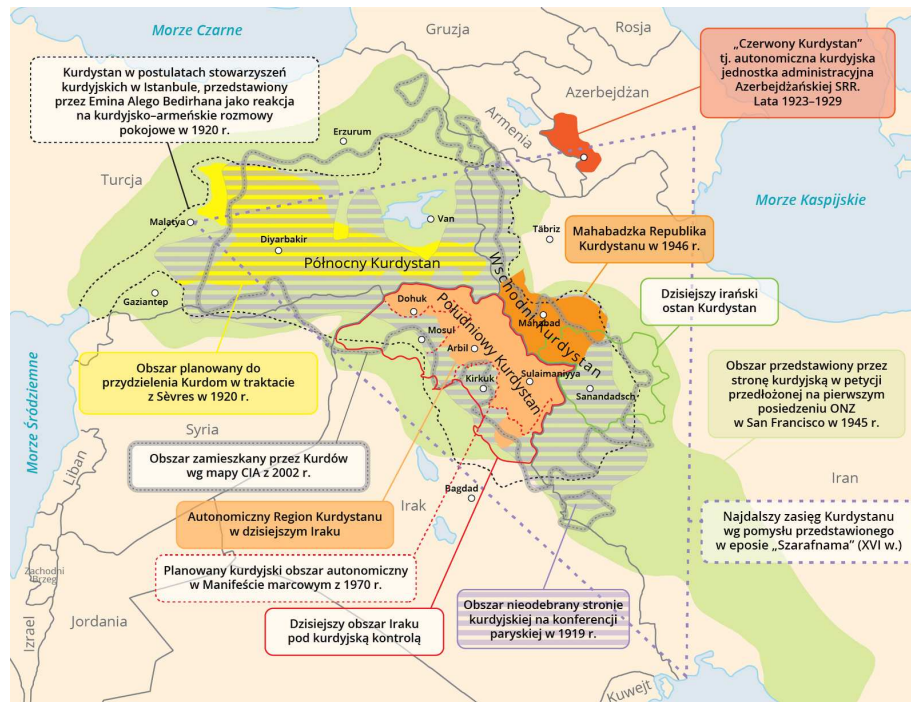
Zawarty po zakończeniu I wojny światowej traktat w Sèvres z 1920 r. ustanawiał autonomię dla Kurdów. Rok później Kurdowie proklamowali powstanie Królestwa Kurdystanu, jednak odkrycie złóż ropy na terenach kurdyjskich (w dzisiejszym północnym Iraku) spowodowało, że Ententa wycofała swoje poparcie dla projektu niepodległego Kurdystanu, a jego ziemie zostały podzielone traktatem z Lozanny

w 1923 r. między Turcję, Persję, brytyjski mandat Ligi Narodów w Iraku oraz francuski w Syrii.

Flaga Kurdystanu

Źródło: FrancisTyers, domena publiczna.

Obszar Kurdystanu i różnorodne jego ujęcia na przestrzeni lat.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

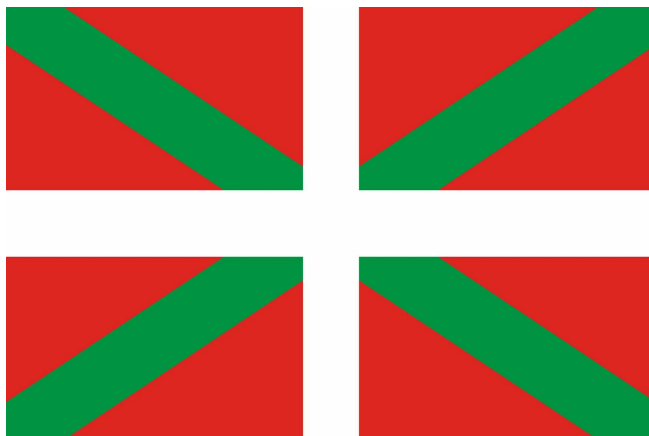
Kurdowie jednak nie wyzbyli się marzeń o własnym państwie. Pod koniec lat 80. prowadzona przez **PKK** wojna partyzancka ogarnęła całą południowo-wschodnią Turcję. Wiosną 1990 r. wybuchło spontaniczne powstanie określane jako „kurdyjska intifada”. Według oficjalnych danych rządu w Ankarze w konflikcie do 1999 r. zginęło ponad 25 tys. partyzantów i 5 tys. cywilów. W prowincjach objętych wojną wysiedlono ludność z ponad 3 tys. wsi i osad, wiele z nich spalono i zrównano z ziemią. W lutym 2000 r. kierownictwo PKK ogłosiło zawieszenie broni i zapowiedziało prowadzenie działalności politycznej metodami pokojowymi.

Obecnie największą autonomią cieszą się Kurdowie zamieszkujący Irak. Prowincja Kurdystan jest też najbardziej stabilną częścią kraju. Kurdowie zostali aktywnie włączeni w procesy tworzenia nowych suwerennych władz państwowych. Pierwszym prezydentem powojennego Iraku został 7 kwietnia 2005 r. polityk Patriotycznej Unii Kurdystanu – Dżalal Talabani.

Baskowie

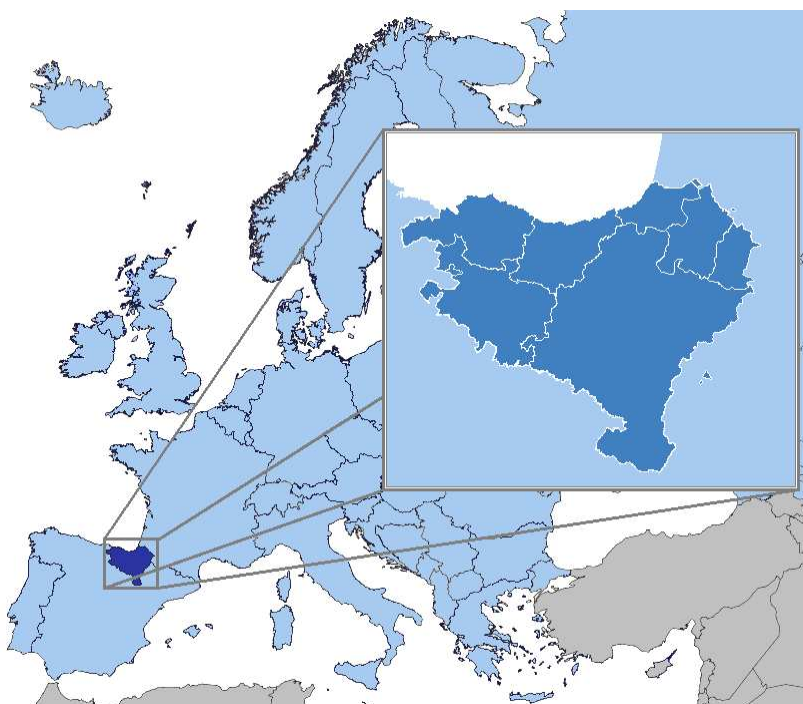
Celem Basków, podobnie jak Kurdów, jest utworzenie niepodległego państwa składającego się z siedmiu tradycyjnych

obszarów, znajdujących się obecnie we Francji i Hiszpanii, których granice wyznaczone są od średniowiecza.

Flaga Kraju Basków

Źródło: Daniele Schirio, licencja: CC BY-SA 2.5.

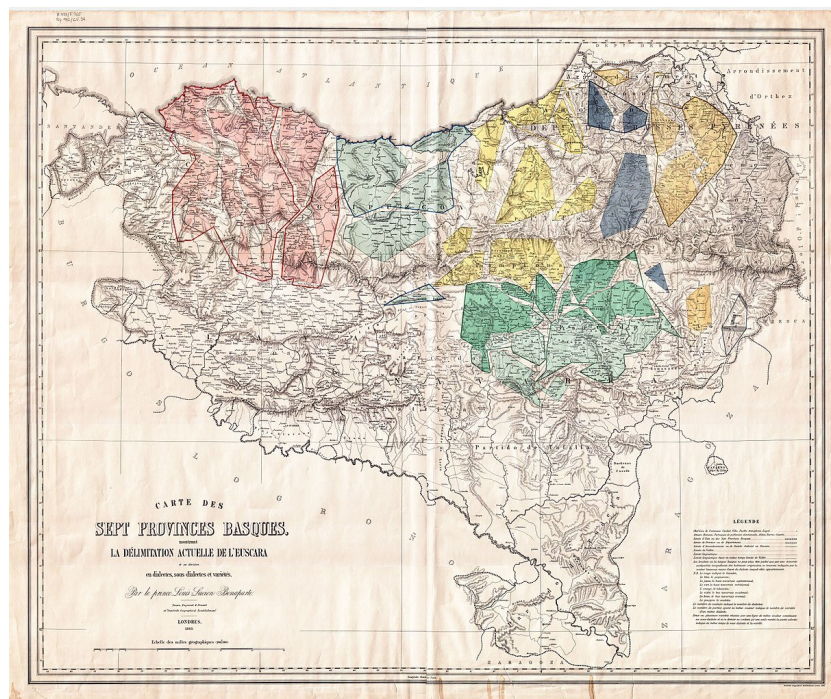

Kraj Basków – Euskadi

Źródło: Zorion, licencja: CC BY-SA 3.0.

Język baskijski

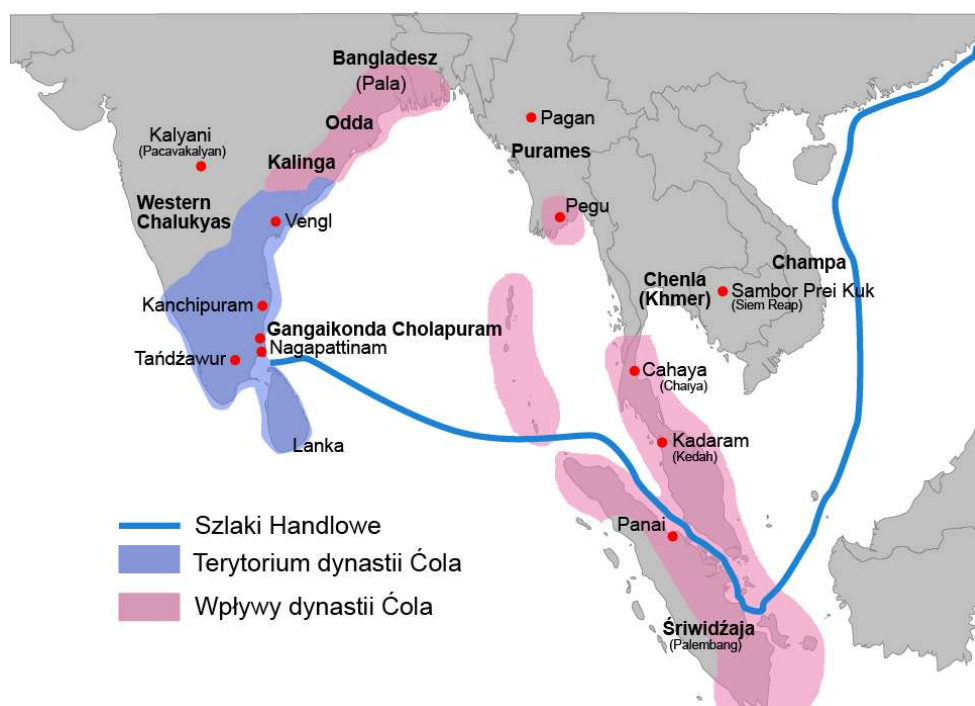
Odmienność języka baskijskiego (euskara) i jego tajemniczość pobudzały wyobraźnię wielu ludzi. Jego pochodzenie stanowi przedmiot sporów naukowców. Według Roberta Traska jest ostatnim z używanych praindoeuropejskich języków w Europie Zachodniej.

W XIX w. Louis Luciano Bonaparte sporządził mapę dialektów baskijskich. Liczbę użytkowników języka baskijskiego obecnie szacuje się na około 714 tys. osób.

Źródło: Luis Luziano Bonaparte, domena publiczna.

Tamilowie

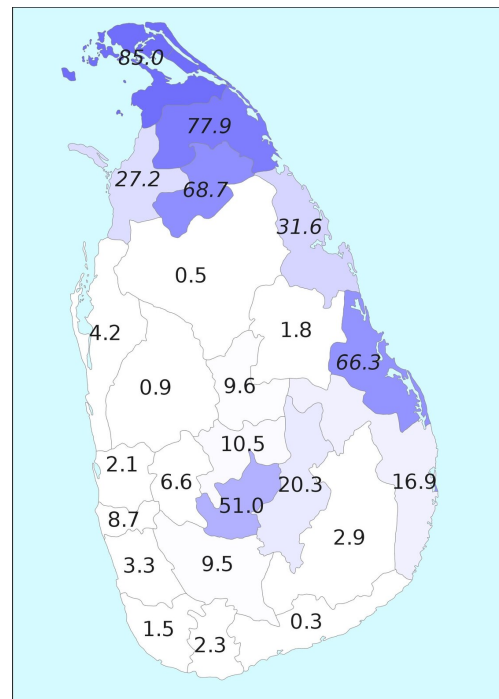

Tereny pod panowanie dynastii Čółów w X w.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

To największy na świecie naród, który obecnie nie ma własnego państwa. Tradycje narodowe Tamilów sięgają III w. p.n.e.

Zamieszkują teren południowych Indii oraz północnej Sri Lanki. Liczba ludności tamilskiej wynosi ok. 3 mln na Sri Lance (wg spisu powszechnego z 2012 r.) oraz ok. 69 mln w południowych Indiach (wg spisu powszechnego z 2011 r.). Posługują się językiem tamilskim, w którym od I w. p.n.e. powstawała tamilska literatura. Tamilowie używają własnego systemu pisma. Ich główną religią jest hinduizm. Organizacja społeczna Tamilów, podobnie jak Hindusów, jest oparta na systemie kastowym.

Obszary zamieszkane przez ludność tamilską wyznania hinduistycznego. Liczby oznaczają, jaki procent mieszkańców danego regionu wyznaje hinduizm.

Źródło: Sadalmelik, licencja: CC BY-SA 3.0.

நீர்கொழும்பு
NEGOMBO

Nazwy miejscowości na Sri Lance podawane są w 3 językach – syngaleskim, tamilskim i angielskim. Czy w Polsce zdarza ci się widywać tabliczki z nazwami miejscowości w więcej niż jednym języku?

Źródło: AntanO, licencja: CC BY-SA 4.0.

Żydzi

Uroczystość zapalenia świecy chanukowej w Sejmie RP. Czego symbolem jest ta tradycja, zapoczątkowana przez prezydenta Lecha Kaczyńskiego w 2005 r.?

Źródło: Adrian Grycuk, licencja: CC BY-SA 3.0.

Żydzi są narodem, który przez ponad 2000 lat nie miał swojego państwa. W średniowieczu największa **diaspora** żydowska zamieszkiwała Europę. W okresie międzywojennym w Polsce wiele średnich i małych miast zamieszkanymi było prawie wyłącznie przez Żydów. W Warszawie, Łodzi, Wilnie i Lwowie stanowili około 1/3 mieszkańców. Zostali wymordowani masowo w niemieckich obozach zagłady w czasie II wojny światowej. Jeszcze w marcu 1947 r. w Polsce mieszkało ich około 120 tysięcy. Po powstaniu państwa Izrael w 1948 r. ocaleni z Holokaustu Żydzi sukcesywnie emigrowali do nowej ojczyzny. Nadal jednak większość z nich mieszka w diasporach rozsianych na całym świecie. Dopiero w 2006 r. liczba Żydów zamieszkujących Izrael (5,3 mln) po raz pierwszy stała się większa od liczby żydowskich mieszkańców Stanów Zjednoczonych (5,27 mln). Największa, półmilionowa społeczność żydowska w Europie zamieszkuje Francję.

Demonstracja warszawskich Żydów przeciwko zakazowi wyjazdu do Palestyny w 1930 r. Czy znasz przykłady narodowości na świecie, którym zakazuje się obecnie powrotu do swojej ojczyzny?

Źródło: domena publiczna.

Słownik

diaspora

grupa etniczna lub religijna żyjąca w rozproszeniu

ETA (Euskadi Ta Askatasuna – Baskonia i Wolność)

separatystyczna organizacja terrorystyczna utworzona w 1959 r. przez hiszpańskich Basków; od 1960 do 2003 r. w atakach ETA zginęło 817 osób; w maju 2018 r. oficjalnie ogłosiła samorozwiązanie wszystkich struktur i zakończenie działalności politycznej

Ilam

nieuznawane przez społeczność międzynarodową „państwo” tamilskie na północy Sri Lanki; posiadało własny rząd, system edukacyjny, zdrowotny, własne sądy i policję; ostatecznie zlikwidowane w wyniku ofensywy sił rządowych Sri Lanki w latach 2006–2009

PKK

Partia Pracujących Kurdystanu (kurd. Partiya Karkerên Kurdistanê, PKK) powstała jako lewicowy ruch studencki w Turcji; w jej ramach w 1974 r. Abdullah Öcalan stworzył grupę partyzancką Kurdystan Rewolucyjny

Newroz

tradycyjnie święto Nowego Roku u Kurdów, zbiega się z równonocą marcową; ma ważne znaczenie dla tożsamości kurdyjskiej i obchodzone jest głównie w Iraku, Turcji i Syrii; przed islamizacją ludów irańskich w Azji przodkowie współczesnych Kurdów wyznawali zaratusztrianizm, gdzie ogień jest symbolem światła, dobroci i oczyszczenia

Tamilskie Tygrysy

organizacja powstała w 1976 r. na Sri Lance, której celem było utworzenie w północnej części Sri Lanki niepodległego państwa tamilskiego – Ilamu; w 2009 r. ogłosiła zakończenie działalności zbrojnej

Mapa interaktywna

Polecenie 1

Współczesna Europa charakteryzuje się silnym zróżnicowaniem narodowościowym, a poszczególne państwa można podzielić na wielonarodowe, zamieszkane przez przedstawicieli dwóch lub więcej narodów, i mononarodowe, w których większość społeczeństwa stanowi jeden naród. Zapoznaj się z danymi przedstawiającymi rozmieszczenie mniejszości narodowych i etnicznych na mapie Europy. Wykonaj ćwiczenie.

Źródła: Minority Rights Group, minorityrights.org, dostęp: 19.04.2022 r.
Wikipedia, pl.wikipedia.org, dostęp: 19.04.2022 r.

Ćwiczenie 1

Scharakteryzuj, jak Polska wypada na tle innych państw pod względem obecności mniejszości etnicznych oraz narodowych.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz zdania prawdziwe.

- ☐ Większość mniejszości narodowych posiada lub posiadała kiedyś swoje państwo.
- ☐ Mniejszość narodowa, mniejszość etniczna, grupa etniczna – to pojęcia, które można stosować zamiennie.
- ☐ Pojęcie mniejszości narodowej jest zdefiniowane w prawie międzynarodowym i wszędzie rozumiane tak samo.
- ☐ Słowo „Żyd” określa zarówno wyznawcę religii, jak i narodowość.

Ćwiczenie 2

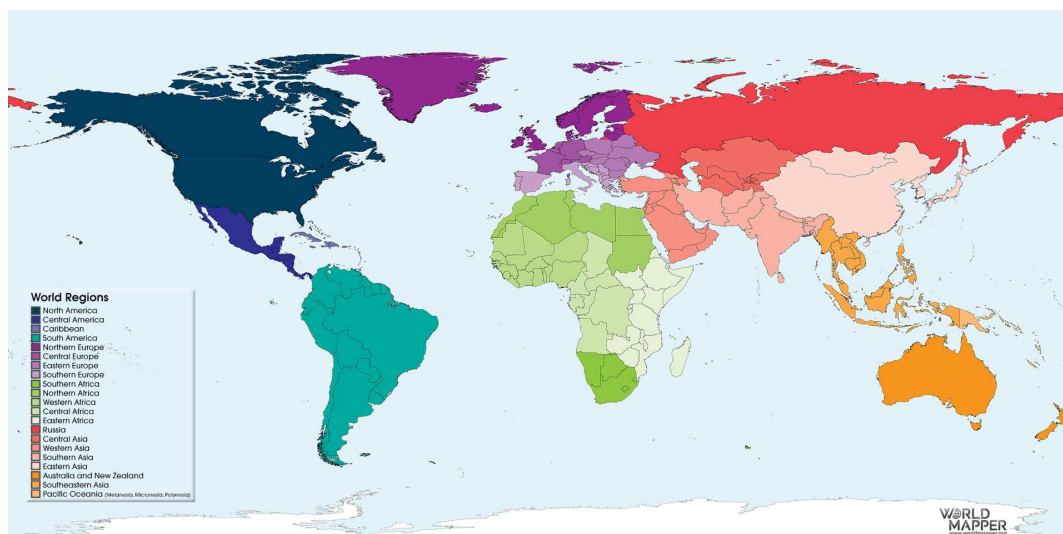
Zaznacz, które z dużych mniejszości narodowych w ostatnim stuleciu walczyły zbrojnie o uzyskanie własnego państwa.

- ☐ Lapończycy
- ☐ Tamilowie
- ☐ Gaugazi
- ☐ Baskowie
- ☐ Szkoci
- ☐ Kurdowie

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z mapami i wykonaj ćwiczenie.

Mapa świata

Źródło: Worldmapper, dostępny w internecie: worldmapper.org [dostęp 14.03.2022 r.], licencja: CC BY-NC-SA 4.0.

Podaj nazwy państw zamieszkałych przez największą liczbę Żydów, w których występują wymienione zjawiska.

syjonizm

diaspora

Ćwiczenie 4

Wybierz, które stwierdzenia są prawdziwe.

☐ Baskijski uważany jest za jeden z najstarszych języków w Europie Zachodniej.

☐ Pierwsze teksty literackie pisane w języku tamilskim pochodzą z I w. p.n.e.

☐ Przed II wojną światową największa mniejszość żydowska w Europie mieszkała w Polsce.

☐ Kurdowie pojawili się na terenie Bliskiego Wschodu w XV w.

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

Populację Kurdów na Bliskim Wschodzie ocenia się na 36 mln, z czego zdecydowana większość zamieszkuje obszar Bliskiego Wschodu, a tylko ok. 1,5 mln mieszka w diasporach w Europie (głównie w Niemczech).

Populacja Kurdów na świecie:

Państwo	Liczba ludności	Procent całości populacji kraju
Turcja	20 mln	25%
Iran	12 mln	17,50%
Irak	8 mln	27%
Syria	3 mln	15%
Kraje Europy	1,5 mln	–

Źródło: Fondation-Institut kurde de Paris, institutkurde.org, dostęp: 21.10.2020 r.

Uzupełnij dane dotyczące liczebności Kurdów na świecie.

Kraj, w którym Kurdowie stanowią największy odsetek populacji, to .

Kraj, w którym stanowią najliczniejszą grupę, to .

Kraj na Bliskim Wschodzie, w którym Kurdów jest ilościowo i procentowo najmniej, to

Syria

Irak

Turcja

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

((arb

Turcja nie wyklucza kolejnej operacji wojskowej w Syrii

Turcja przygotowuje się do dalszych działań wojskowych przeciwko kurdyjskim milicjom w północnej Syrii w związku z zagrożeniem jakie - jej zdaniem - stanowią dla bezpieczeństwa Turcji Kurdowie z Powszechnych Jednostek Ochrony (YPG).

Prezydent Turcji, Recep Tayyip Erdogan mówił w tym tygodniu, że Ankara jest zdeterminowana, aby wyeliminować zagrożenie pochodzące z północnej Syrii. Dodał, że atak kurdyjskiej milicji, w którym zginęło dwóch tureckich policjantów był „kroplą, która przelała czarę goryczy”.

Źródło: arb, *Turcja nie wyklucza kolejnej operacji wojskowej w Syrii*, 15.10.2021 r., dostępny w internecie: rp.pl [dostęp 14.03.2022 r.].

Wyjaśnij, dlaczego Turcja podejmuje działania militarne wobec Kurdów żyjących w Syrii.

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

“ Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych

Artykuł 1

1. Wszystkie narody mają prawo do samostanowienia. Z mocy tego prawa swobodnie określają one swój status polityczny i swobodnie zapewniają swój rozwój gospodarczy, społeczny i kulturalny.
2. Wszystkie narody mogą swobodnie rozporządzać dla swoich celów swymi bogactwami i zasobami naturalnymi bez uszczerbku dla jakichkolwiek zobowiązań wynikających z międzynarodowej współpracy gospodarczej, opartej na zasadzie wzajemnych korzyści, oraz z prawa międzynarodowego. W żadnym przypadku nie można pozbawiać narodu jego własnych środków egzystencji.

Źródło: *Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych*, 1966 r., dostępny w internecie: isap.sejm.gov.pl [dostęp 9.08.2021 r.].

“ Konwencja ramowa o ochronie mniejszości narodowych

Artykuł 3

1. Każda osoba należąca do mniejszości narodowej ma prawo do swobodnej decyzji o traktowaniu jej jako osoby należącej bądź też nienależącej do takiej mniejszości, a wybór taki lub korzystanie ze związanych z tym wyborem praw nie pociągnie za sobą jakichkolwiek niekorzystnych skutków.

2. Osoby należące do mniejszości narodowych mogą korzystać z praw i wolności wynikających z zasad zawartych w niniejszej konwencji ramowej indywidualnie, jak też wspólnie z innymi.

Źródło: *Konwencja ramowa o ochronie mniejszości narodowych*, 1995 r., dostępny w internecie: isap.sejm.gov.pl [dostęp 9.08.2021 r.].

Rozstrzygnij, czy w obu dokumentach jest mowa o tym samym prawie. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: ▼

Uzasadnienie:

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

((Anna Antczak

Specyfika problemu wspólnot autonomicznych w Hiszpanii

Naród hiszpański nie jest narodem, który można zdefiniować pod względem etnicznym. Jest raczej tworem ideologiczno-socjologicznym, któremu można przypisać pewne charakterystyczne cechy. Tak jak określa to art. 2 Konstytucji, na naród hiszpański składają się dwa elementy: narodowości i regiony, co oznacza, że Konstytucja uznaje ich istnienie. Wynika z tego pośrednio, iż istnieje naród hiszpański (nación) oraz narodowości (nacionalidades), które można określić jako mieszkańców poszczególnych regionów/wspólnot autonomicznych (pueblos de España). Afirmacją istnienia narodowości są Statuty Autonomiczne poszczególnych wspólnot, które zazwyczaj w preambule odwołują się do swojej tożsamości. Taka organizacja państwa (podział na wspólnoty autonomiczne), gdzie wszystkie regiony są równe sobie pod względem administracyjnym (pomimo że różnią się między sobą zakresem autonomii), sprzyjała zmniejszeniu rangi problemu mniejszości narodowych w Hiszpanii. Należy pamiętać, iż Konstytucja przyznaje narodowi hiszpańskiemu prawo do suwerenności, którego jednak odmawia tworzącym go narodowościom. Również Statuty Autonomiczne nie są wyrazem jedynie woli mieszkańców danego regionu, ale również całego narodu z tego względu, że muszą one być zatwierdzone przez Kortezy Generalne.

Źródło: Anna Antczak, *Specyfika problemu wspólnot autonomicznych w Hiszpanii*, „Studia Politologiczne” 2009, nr 13, s. 13.

Wymień dwie możliwości działania, jakie daje narodowi hiszpańskiemu prawo do suwerenności, których pozbawione są hiszpańskie narodowości i regiony.

Dla nauczyciela

Autorka: Dorota Czarny

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Duże mniejszości narodowe w wybranych państwach świata

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

IV. Aspekty etniczne życia społecznego.

Uczeń:

7) przedstawia wielowarstwowość tożsamości narodowej na przykładzie społeczeństw europejskich (Królestwa Belgii, Królestwa Hiszpanii, Konfederacji Szwajcarskiej oraz Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej).

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wskazuje duże mniejszości zwarte oraz rozsiane na świecie;
- charakteryzuje kulturę wybranych mniejszości narodowych;
- analizuje złożoność tożsamości narodowej na przykładach różnych mniejszości.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- prezentacje;

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- praca z mapą.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Na wcześniejszej lekcji podział klasy na cztery grupy 3–4-osobowe, każda wybiera spośród siebie lidera. Losują kartki, na których znajdują się nazwy mniejszości narodowych.

Zadaniem grup jest przygotowanie prezentacji poszczególnych mniejszości z uwzględnieniem rysu historycznego i obszaru, na którym mieszka dana ludność. Uczniowie przedstawiają również kulturę i tradycje danej mniejszości narodowej, ciekawostki. Mogą wykorzystać w tym celu dostępne źródła, ze szczególnym uwzględnieniem materiałów audiowizualnych. Każdy zespół wykorzystuje też mapę interaktywną z e-materiału.

2. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

Faza realizacji

1. Przed prezentacjami grup nauczyciel prosi, aby pozostali uczniowie w parach lub indywidualnie notowali najistotniejsze cechy poszczególnych mniejszości narodowych.

2. Uczniowskie prezentacje. Po każdej z nich na tablicy (narysowana jest tabelka z wypisanymi mniejszościami narodowymi) pozostali uczniowie wypisują swoje spostrzeżenia dotyczące poznanych mniejszości.

3. Dyskusja na temat poznanych mniejszości, tego, co jest najciekawsze w ich kulturach, łatwości lub trudności asymilacji i złożoności tożsamości narodowej.

Faza podsumowująca

1. Jako podsumowanie uczniowie wykonują wskazane przez nauczyciela ćwiczenia interaktywne. Wspólne omówienie odpowiedzi.
2. Uczniowie oceniają wzajemnie współpracę w grupach oraz prezentacje innych zespołów.

Praca domowa:

Przygotuj krótkie wypracowanie na temat mniejszości narodowej, która wydała ci się najbardziej interesująca. Uzasadnij swój wybór.

Materiały pomocnicze:

P. Pochyły, *Źródła tożsamości narodowej Kurdów*, Uniwersytet Zielonogórski, „Przegląd Narodowościowy. Tożsamość Narodowa” 2013, nr 2.

Polski słownik judaistyczny, jhi.pl [dostęp: 12.09.2019].

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą wykorzystać mapę interaktywną do przygotowania mapy myśli dotyczącej mniejszości narodowych.